

Prop. 98 L

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i pengespilloven (ny revisorordning for Norsk Tipping AS og fordeling av overskudd fra bingoterminaler)

*Tilråding fra Kulturdepartementet av 15. april 2011,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Kulturdepartementet foreslår i denne proposisjonen en lovendring som skal legge til rette for at Norsk Tipping AS kan bytte regnskapsrevisor med jevne mellomrom. Det foreslås i tillegg lov hjemmel for at Norsk Tipping AS kan overføre deler av sitt overskudd fra spillterminaler i bingo-lokaler til de lag og foreninger som mottar overskudd fra bingodriften i lokalet. I proposisjonen redegjøres det også for departementets oppfølging av Dokument 3:14 (2008-2009) om Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS.

2 Bakgrunnen for proposisjonen

2.1 Revisjon av årsregnskapet i Norsk Tipping AS – høringsbrev 20. september 2010

I Innst. 340 S (2009-2010) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Riksrevisjonens Dokument nr. 3:14 (2008-2009) ba komiteens flertall departementet "vurdere om regnskapsrevisjonen av Norsk Tipping i fremtiden kan foretas av en ekstern revisor".

Prinsippene for styring og kontroll av statlige selskaper har vært i endring siden før årtusenskif-

tet. Mens Riksrevisjonen tidligere var regnskapsrevisor for flere statlige selskaper, er dette i dag en ordning man stort sett har gått bort fra. Unntaket er Norsk Tipping AS. Samtidig er Riksrevisjonen tillagt utvidede kontrolloppgaver i forhold til statlig eide selskaper gjennom regler om selskaps- og forvaltningskontroll etter riksrevisjonsloven. De fleste statsselskaper er dermed underlagt dobbelt revisjon. De ordinære regnskaper revideres av revisor valgt av det høyeste selskapsorganet, det vil si generalforsamlingen. I tillegg gjennomfører Riksrevisjonen sin kontroll på oppdrag fra Stortinget.

Norsk Tipping AS er i dag det eneste statlige selskapet som fortsatt har Riksrevisjonen som regnskapsrevisor. Dette var blant annet gjenstand for debatt under Stortingets behandling av Dokument nr. 3:14 (2008-2009) om Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS, jf Innst. 340 S (2009-2010) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Departementet sendte på den bakgrunn 20. september 2010 et høringsbrev til Riksrevisjonen, Norsk Tipping AS og Finansdepartementet, med forslag om å endre dagens bestemmelse i pengespilloven om at Riksrevisjonen reviderer regnskapene i Norsk Tipping AS.

2.2 Fordeling av overskudd fra Norsk Tipping AS' spillterminaler i bingo haller – høringsbrev 9. juli 2009

Stortinget vedtok i 2003 at gevinstautomater bare skulle kunne drives av Norsk Tipping AS. Bakgrunnen for vedtaket var økende spilleavhengighet og ulovlig drift av slike automater. Formålet var å sikre bedre kontroll med driften av og funksjonsmåten i slike pengespilltilbud, med sikte på å bekjempe spilleavhengighet og forebygge kriminalitet mer effektivt. I Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) punkt 4.7, jf. Innst. O. nr. 124 (2002-2003) ble det lagt til grunn at bingoautomatene *"etter sin funksjonsmåte (er) å anses som gevinstautomater, men tilbyr kun bingo lignende spill og kan bare oppstilles i bingo lokaler. Forslaget om enerett for Norsk Tipping vil innebære at bingoautomatene må fjernes."*

Forbudet mot at andre enn Norsk Tipping AS kunne oppstille gevinstautomater ble iverksatt 1. juli 2007. Ved gjennomføringen av forbudet ble det gjort et midlertidig unntak for bingoautomater, med sikte på en nærmere kartlegging av om de samme problemer som var knyttet til driften av gevinstautomater også gjaldt for bingoautomater.

I perioden 2006 til 2008 skjedde det en betydelig økning i omsetningen av spill på bingoautomater. Også antall henvendelser til Hjelpetelefonen for spilleavhengige vedrørende bingoautomater viste en økende tendens. Det ble derfor besluttet at også bingoautomater skulle forbys, med virkning fra 1. april 2010. Samtidig ble Norsk Tipping AS anmodet om å utvikle sentralstyrte terminalspill for oppstilling i bingo lokaler.

Overskuddet fra Norsk Tippings spillvirksomhet skal fordeles i samsvar med bestemmelser i pengespilloven § 10. For å legge til rette for at Norsk Tipping AS kan overføre deler av sitt overskudd fra spillterminaler i bingo lokaler til de lag og foreninger som mottar overskudd fra bingo-driften i lokalet sendte Kultur- og kirke departementet 9. juli 2009 ut et høringsbrev med forslag om endring i pengespilloven § 10. Adressatene for brevet var følgende:

Arbeids- og sosialdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Finansdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Justis- og politidepartement
Landbruks- og matdepartement
Nærings- og handelsdepartementet

Barneombudet
Forbrukerombudet

Kripos
Lotterinemnda
Lotteri- og stiftelsestilsynet
Politidirektoratet
Registerenheten i Brønnøysund
Riksrevisjonen
Skattedirektoratet
Statens Innkrevingssentral
Østnorsk kompetansesenter

Arken Bingo AS
Automatservice Norge AS
Bingo Entreprenøren AS
Bingodrift Tromsø
Bingokjellern AS
Bingosenteret AS
Bingoservice AS
Bjørn Lydvo
Borg Bingo AI
Byhaven Bingo AS
Casino Bingo AS
Casino Drift AS
Connect Bingo AS
Connect Bingo Bingohallen AS
Creation AS
Egil Hesland AS
Ensjø Bingo AS
Fyllingsdalen Bingo AS
H.S. Lotteri Ltd Companies Registration Office
Hexagon AS
Holmlia Bingo AS
Idrettsbingo AS
Idrettsfinans AS
In Concept Bingo ANS
Jackpot Bingo AS
K Aspelund AS
Kalico AS
Kron & Mynt AS
Lilletorget Bingo AS
Link Bingo AS
M 16 Bingo Berit Edvardsen
Max Bingo AS
Maxi Bingo AS
Moa Bingo AS
Nevada Automatservice AS
Nordre Land Idrettslag Marked AS
Norgesbingo Underholdning AS
Norges Bingo- og Lotteriforbund
O Kristoffersen Bingodrift AS
Orion Feb AS
Saga Invest AS
Sandefjord Foreningsbingo BA
S-Bingo
Sentrum Bingo AS
Skiens Variantbingo AS

Stathelle Bingo AS
 Storsenter Bingodrift AS
 Telebingo AS
 Tp Bingo ANS
 Tråkka Bingo AS
 Tønsberg Foreningsbingo BA
 Vannkanten Bingo AS

Bellona
 Care Norge
 De 10 Humanitære AS
 Den Norske Kreftforening
 Dysleksisforbundet i Norge
 Eskanor AS
 Frelsesarmeen
 Frivillighet Norge
 Flyktningerådet
 Handicappede barns foreldreforening
 Humanitære spill AS
 Indremisjonsforbundet
 Juvente
 Korpsnett Norge
 Kristen-Norges Innkjøpsfelleskap
 Landsforeningen for hjerte- og lungesyke
 Landsforeningen for kvinner med bekkenløsning
 Landsforeningen for polioskadde
 Landsforeningen for støtte ved krybbedød
 Landsforeningen for Trafikkskadde
 Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner
 Lions Norge
 Motorførerenes avholdsforbund
 Nasjonalforeningen for Folkehelsen
 Norges Astma- og allergiforbund
 Norges Automobilforbund
 Norges Blindesforbund
 Norges Bokseforbund
 Norges Bordtennisforbund
 Norges Bryteforbund
 Norges Bygdeungdomslag
 Norges Døveforbund
 Norges Døve Ungdomsforbund
 Norges Fotballforbund
 Norges Friidrettsforbund
 Norges Jeger- og fiskeforbund
 Norges Handikapforbund
 Norges Håndballforbund
 Norges Idrettsforbund
 Norges Ishockeyforbund
 Norges KFUK-KFUM
 Norges Klatreforbund
 Norges Korforbund
 Norges Musikkorpsforbund
 Norges Miljøvernforbund
 Norges Naturvernforbund
 Norges Røde Kors

Norges Seilerforbund
 Norges Skiforbund
 Norges Svømmeforbund
 Norges Ungdomslag
 Norges Velforening
 Norges Volleyballforbund
 Norsk Amatørteaterråd
 Norsk Cirkus og Tivoliforening
 Norsk Folkehjelp
 Norsk Forbund for utviklingshemmede
 Norsk foreldrelag for funksjonshemmede
 Norsk Lokalradioforbund
 Norsk Lotteri- og automatbransjeforbund
 Norsk Musikkråd
 Norsk organisasjon for asylsøkere NOAS
 Norsk Pensjonistforbund
 Norsk Psoriasisforbund
 Norsk Revmatikerforbund
 Norsk Rotary Forum
 Norske Kvinners Sanitetsforening
 Orienteringsforbundet
 Oslo Idrettskrets
 Redd Barna
 Redningsselskapet
 Regnskogsfondet
 Røde Kors Automatene
 Rådet for psykisk helse
 Samarbeidsutvalg for norsk humanitær
 automatvirksomhet
 SOS Rasisme
 Stiftelsen Fadderbarnas Fremtid
 Stiftelsen helse og rehabilitering
 Stiftelsen Sofienlund
 Stiftelsen SOS barnebyer Norge
 Tippekommisjonærenes Landsforening
 Ungdom mot narkotika
 Voksne for barn

Grimmi Consult
 Handels- og sevicenæringens hovedorganisasjon
 Innsamlingskontrollen i Norge
 Kommunenes sentralforbund
 Norsk forening for pengespillproblematikk
 Norsk Rikstoto
 Norsk Tipping AS
 NHO

Departementet mottok høringssvar fra 138 instanser. Følgende 9 høringsinstanser hadde ingen merknader til forslaget:

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
 Brønnøysundregistrene
 Finansdepartementet
 Justis- og politidepartementet

Landbruks- og matdepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Næringslivets Hovedorganisasjon
Politidirektoratet
Skattedirektoratet

De øvrige 129 instansene som avga realitetsuttalelser til forslaget var:
Barneombudet

Egil Hesland AS
K. Aspelund AS
Norges Bingo & Lotteriforbund

Akershus Fylkeslag av Norges Fibromyalgiforbund
Asker Helsesportlag
Brandbu idrettsforening
Bryn skoles musikkorps
Buskerud Polioforening av LFPS
Christiania Seilskuteklubb
Civitan Club Bærum
Civitan Club Hamar
De 10H
DG Victor Carlsen jr
Eiker Golfklubb
Forsvarets Pensjonistforening Lillehammer
Foreningen for muskelsyke i Buskerud
Fremskrittspartiet Sankthanshaugen
Fremskrittspartiet Søndre Nordstrand
Fremskrittspartiet Stovner
Fremskrittspartiet Grünerløkka
Fremskrittspartiet Vestre Aker
Fremskrittspartiet Sagene
Fremskrittspartiet Grorud
Fremskrittspartiet Østensjø
Fåberg Seniordans
Gol lag av LHL
Gransherad og Heddal skytterlag
Gausdal revmatikerforening
Grefsen Skoles Strykeorkester
Harstad Revmatikerforening
Hokksund gruppe av Norges speiderforbund
Hadeland Kvinnefotballklubb
Hauger Fotballklubb
HLF Elverum
Høland / Bjørkelangen skytterlag
IOGT i Norge
Kiwanis Club Bærum
Kiwanis Club Kongsvinger
Kolbotn Idrettslag
Kvam Sanitetslag
Kvam IL
Landsforeningen for hjerte- og lungesyke Nes
LHL Tyristrand og Nakkerud

Lillehammer Pensjonistforening
Lillehammer og omegn lokallag av Norges fibromyalgiforbund
Lillestrøm pensjonistforening
Landsforeningen for hjerte- og lungesyke Re
Landsforeningen for polioskadde Akershus
Levre Skoles Musikkorps
Lommedalen skolekorps
LHL Lillehammer
Lillehammer Schakselskap
Lillehammer Senior Bowling
Lillehammer jegerklubb
Lillehammer Janitsjar
Lillehammer Bowling Klubb
Lillehammer Pensjonistforening
Lions Club Ullensaker/Kløfta
Lions Club Haslum
Lions Club Kongsvinger
Lions Clubs International
Lions Club Lillehammer Mesna
Lions Club Oslo Stovner
Lions Club Strømmen
Lions Club Lommedalen
Lions Club Bekkestua
Lions Club Årnes
Lommedalen og Bærum Verk pensjonistforening
Lørenskog Revmatikerforening
Nestor Pensjonistbowlere Hamar
NHF Region SørVest
Norges Handikapforbund Bærum
Norges diabetesforbund Lillehammer
Nord Aurdal Revmatikerforening
Nord-Gudbrandsdal lokallag av NFF
Norges Handikapforbund Lillehammer og omegn
Norges Handikapforbund Rælingen
Norges Blindeforbund Hedmark
Norsk Folkehjelp Skedsmo
Norsk Forbund for Utviklingshemmede
Norges Skiforbund
Norges Handikapforbund Bærum
Norsk Pensjonistforbund
Norges Velforbund
Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité
Norsk Pensjonistforbund
Norges Handicapforbund Sørvest
Norges Fibromyalgi Forbund Oppland fylkeslag
Notodden og omegn Revmatikerforening
Oppdal Hestesportsklubb
Oslo Sangforening
Postpensjonistene i Gudbrandsdal
Rælingen Pensjonistforening
Rælingen Sanitetsforening
Ringerike og Hole revmatikerforening
Ringebu-Fåvang Skolemusikk

Rykkinn pensjonistforening
 Rennebu idrettslag
 Romerike symfoniorkestre
 Ringerikes lag av LHL
 Skui Pensjonistforening
 Skui Juniorkorps
 Strandbygda IL – Skigruppa
 Sykehuset Innlandet HF
 Snøgg friidrett
 Sogndal Skyttarlag
 Seniordans Lillehammer
 Saltvern skolekorps
 Strømmen Helse- og Velferdssentral
 Snøgg svømmeklubb
 Sokna pensjonistforening
 Skogbygden skytterlag
 Strømmen pensjonistbowlere
 Troms lag for polioskadde
 Tanum og Jong Pensjonistforening
 Tysklands Brigadens Veteranforening avd.
 Ringerike
 Telemark poliolag av LFPS
 Tvedestrand Idrettsråd
 Vestfossen Jente og Guttekorps
 Vestfold Poliolag av LFPS
 Vikar Sanitetsforening
 Ådal Pensjonistforening

Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon

3 Riksrevisjonens utvidede gjennomgang av Norsk Tipping AS – departementets oppfølging

3.1 Bakgrunn

Riksrevisjonen besluttet i desember 2007 å gjennomføre en utvidet revisjon på enkelte av Norsk Tipping AS sine virksomhetsområder. Bakgrunnen var at selskapets administrerende direktør fratrådte etter at en medarbeider hadde varslet om flere antatt kritikkverdige forhold i selskapet.

Målet med Riksrevisjonens utvidede revisjon var å vurdere om Norsk Tipping AS i perioden 2000-2007 har drevet virksomheten i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger, eiers retningslinjer, samt god forvaltnings- og forretnings-skikk. Funn fra revisjonen ble presentert for Stortinget i Riksrevisjonens Dokument 3:14 (2008-2009) i juni 2009 og i Innst. 340 S (2009-2010) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Riksrevisjonen hadde også gjort funn i sin utvidede revisjon som ikke ble inntatt i Dokument

3:14 (2008-2009). Årsaken til dette var at Riksrevisjonen ønsket at påtalemyndigheten skulle ta stilling til om det skulle iverksettes etterforskning, før Stortinget ble orientert formelt om disse forholdene. I brev av 11. desember 2009 meddelte Økokrim at det, basert på foreliggende materiale, var besluttet å ikke iverksette etterforskning. Riksrevisjonen oversendte saken til daværende Kultur- og kirkedepartementet den 16. desember 2009. Departementet ble i brevet bedt om å gjennomgå og vurdere oppfølging av forholdene, samt å vurdere eventuell anmeldelse av forholdene til politiet. I brev av 22. desember 2009 til Norsk Tipping AS ba departementet om svar på en rekke spørsmål knyttet til innholdet i Riksrevisjonens brev 16. desember 2009. For å skaffe klarhet i de faktiske forhold iverksatte Norsk Tipping AS en faktainnsamling gjennom Deloitte Advokatfirma AS. I brev 16. februar 2010 til Stortinget opplyste Riksrevisjonen at den fant det ønskelig og hensiktsmessig å avslutte saken, av hensyn til Stortingets videre behandling av Dokument nr 3:14 (2008-2009). I brev til departementet samme dag la Riksrevisjonen til grunn at departementet selv informerer Stortinget på en dertil egnet måte når faktainnsamlingen er avsluttet.

3.2 Innholdet i Riksrevisjonens kritikk mot Norsk Tipping AS

3.2.1 Dokument nr. 3:14 (2008-2009) om Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS

Riksrevisjonen har i sin rapport vurdert om Norsk Tipping AS i perioden i 2000-2007 har drevet virksomheten i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger, eiers retningslinjer samt god forvaltnings og forretningsskikk. Revisjonen vurderte også departementets utøvelse av eierstyring i forhold til selskapet. Riksrevisjonens vurdering ble knyttet særskilt opp mot følgende konkrete forhold:

- Intern varsling av kritikkverdige forhold i Norsk Tipping AS
- Foranledningen til at administrerende direktør gikk av i november 2007 (gartnersaken)
- Administrerende direktørs verv, roller og reisefravær
- Datterselskaper og tilknyttede selskaper
- Sponsorvirksomhet
- Prøvespill
- Selskapets kjøp av fast eiendom
- Norsk Tipping AS som statlig monopolselskap

De forhold som er tatt opp er nærmere beskrevet i Riksrevisjonens Dokument nr 3:14 (2008-2009) og er behandlet av Stortinget på bakgrunn av Innst. 340 S (2009-2010) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

3.2.2 *Forhold tatt opp av Riksrevisjonen i brev til departementet 16. desember 2009*

De to særlige forhold som ble tatt opp i Riksrevisjonens brev 16. desember 2009 til departementet er kort beskrevet i Riksrevisjonens brev 16. februar 2010 til Stortinget:

"1. Norsk Tipping AS' anskaffelser av terminaler

Riksrevisjonen har sett på Norsk Tipping AS' anskaffelser av kommisjonærterminaler og spillterminaler. Revisjonen viser at det foreligger bånd mellom leverandøren, administrerende direktør og enkelte ansatte i Norsk Tipping AS. Det er foretatt pengeoverføringer mellom personer og deres tilknyttede selskaper. Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved grunnlaget for flere transaksjoner, og finner det kritikkverdigg at kontrakter er inngått uten at konkurransemessige prinsipper som åpenhet og likebehandling har vært fulgt. Etter Riksrevisjonens vurdering har dette medført at Norsk Tipping AS i flere tilfeller har gjennomført disposisjoner i strid med formålet om rasjonell drift, og det kan stilles spørsmål om noen har beriket seg urettmessig på de transaksjonene som er foretatt.

2. Norsk Tipping AS' engasjement i Future Center Norway Intellectual Capital AS, senere kalt Innovation Studios Norway AS

Riksrevisjonen har i den utvidede revisjonen også sett på Norsk Tipping AS' støtte til selskaper innen rådgivning og såkalt intellektuell kapital/humankapital. Undersøkelsen viser at Norsk Tipping AS har betalt om lag 17 mill. kroner til Future Senter Norway Intellectual Capital AS, senere kalt Innovation Studios Norway AS, og tilknyttede selskaper. Det fremstår for Riksrevisjonen uklart hva Norsk Tipping AS har fått igjen for pengene. Kostnadene synes i stor grad å ikke være styrebehandlet. Det foreligger bånd mellom sentrale personer i de private selskapene og enkelte ansatte i Norsk Tipping AS. Etter Riksrevisjonens vurdering er Norsk Tipping AS' engasjement i de to private selskapene i strid med gode forretningsmessige prinsipper og således i strid med

formålet om rasjonell drift, og det kan stilles spørsmål om noen har beriket seg urettmessig på de transaksjonene som er foretatt."

3.3 **Norsk Tippings oppfølging av saken**

Norsk Tipping AS behandlet selskapets samlede oppfølging av Riksrevisjonens utvidede gjennomgang i styremøtet 31. august 2010. Administrasjonens redegjørelse ovenfor styret i selskapet ble oversendt til departementet ved brev 10. september 2010. Her heter det blant annet:

"Siden 2008 har Norsk Tipping utviklet det interne regelverket samt gjennomført en rekke kulturtiltak som skal bidra til at selskapet på alle måter driver sin virksomhet i samsvar med god forretningsskikk og i henhold til høye etiske standarder. Blant annet har bedriftsinterne prinsipper og regler blitt endret eller etablert, og det har vært gjennomført annet holdningsskapende arbeid med sikte på å styrke fokus på god forretningsskikk. De viktigste tiltakene blir fremhevet nedenfor. Selskapet har vektlagt høy grad av involvering av medarbeidere, ledere og tillitsvalgte i dette arbeidet for å forankre tiltakene i hele organisasjonen.

Selskapet har som målsetting å utvise økt grad av åpenhet og transparens både innad i organisasjonen og i forhold til omverden. Et viktig tiltak for å sikre en tettere og mer sporbar kommunikasjon mellom administrasjonen og styret er innføringen av bred virksomhetsrapportering i stedet for en ren økonomirapportering og rapportering av enkeltforhold.

(..) Verdibaserte tiltak

I 2009 ble en ny ansvarlighetsplattform vedtatt i selskapets styre. Ansvarlighetsplattformen tydeliggjør Norsk Tippings samfunnsoppdrag og bidrar til å synliggjøre Norsk Tippings spesielle rolle i samfunnet. Samme år ble også selskapets verdiplattform, som er tuftet på samfunnsoppdraget, revidert. Aktiv etterlevelse av verdiplattformen skal bidra til en styrket bedrifts- og prestasjonskultur, og skal være til støtte i arbeidet med å realisere selskapets strategiske målsettinger.

Lederprinsipper ble utviklet i samarbeid med ledere og medarbeidere i selskapet i 2009. Ledere blir bl.a. målt på etterlevelse gjennom årlige medarbeiderundersøkelser.

Årsavtaler er utarbeidet for alle ansatte. Avtalene konkretiserer både forretningsmessige resultatmål, organisatoriske/kulturelle

utviklingsmål og forventninger ift etterlevelse av selskapets policy (bl.a. etiske retningslinjer, policy for verv, sikkerhetspolicy). Det er også utarbeidet nye arbeidsavtaler som i enda sterkere grad vektlegger etterlevelse av etiske retningslinjer og policy for verv. Det gjennomføres også dilemmatrening og opplæring i de etiske retningslinjene.

Interne etiske retningslinjer ble vedtatt i 2005 og gjennomgikk en større revisjon i 2007. Etiske retningslinjer for leverandører ble vedtatt i 2009. Revidert sponsorstrategi ble vedtatt i selskapets styre i 2008 og retningslinjer for markedskommunikasjon ble vedtatt av administrasjonen i 2008. Siden 2007 har selskapet redusert antall sponsorater og strammet inn på habilitetsvurderinger. Selskapet har vedtatt policyer for ansvarlig spillvirksomhet og prøvespill. Det er videre foretatt revisjoner for fullmaktskontroll og attestasjon av administrerende direktørs sine reiseregninger.

De viktigste verdibaserte tiltakene gjennomført i perioden 2008-2010:

- Ny ansvarlighetsplattform 2009
- Ny verdiplattform 2009
- Lederprinsipper 2009
- Endret rapportering til styret og betydelig styrking av internkontroll 2009
- Årsavtale med alle ansatte 2009
- Nye arbeidsavtaler 2009
- Årlig revisjon av selskapets viktigste policy
- Revisjon av interne etiske retningslinjer 2007, 2008, 2009
- Ny - Etiske retningslinjer for leverandører 2009
- Dilemmatrening og opplæring i selskapets etiske retningslinjer 2008
- Revidert sponsorstrategi 2008
- Ny policy for prøvespill 2009
- Endrede attestasjonsrutiner for administrerende direktør 2008
- Retningslinjer for markedskommunikasjon 2008

(...) Effektiviseringstiltak

En rekke tiltak er iverksatt for å bidra til en styrking av internkontroll og økt kostnadsfokus, blant annet som følge av konklusjonene i et kost-nytte-prosjekt som ble gjennomført i 2009. Dette innebærer endrede rutiner for rapportering (virksomhetsrapport), løpende internrevisjoner i henhold til årlige planer, tettere økonomioppfølging og økt fokus både på inntekter og kostnader.

I 2009 gjennomførte selskapet en omfattende organisasjonsprosess. Målsettingen med endringene var tydeligere ansvar/grensesnitt og økt effektivitet. Dette innebar også endret sammensetning i selskapets toppledergruppe.

I 2010 er det gjennomført en ekstern kvalitetsrevisjon av anskaffelsesprosessen i selskapet. De tiltak som der er beskrevet vil bli fulgt opp fortløpende.

Selskapet er i en prosess for å anskaffe nytt elektronisk arkiv som vil være viktig med henblikk på forbedret sporbarhet og transparens.

Forbedringsarbeidet i selskapet er imidlertid en kontinuerlig prosess. Som et ledd i dette blir alle policyer gjennomgått årlig for å vurdere eventuelle behov for endringer.

De viktigste effektiviseringstiltak gjennomført i perioden 2008-2010:

- Ny strategiplan med kostnadsfokus 2009
- Kost-nytte-prosjekt 2009
- Ny organisasjonsstruktur med et balansert kostnads- og inntektsfokus 2009
- Anskaffelsesprosess av nytt elektronisk arkiv igangsatt 2009 (ferdig implementert 2010)
- Ekstern kvalitetsrevisjon av innkjøp 2010
- Årlig revisjon av selskapets viktigste policy

I tillegg gjennomførte selskapet en ekstern fakta-innsamling gjennom Deloitte Advokatfirma AS på bakgrunn av forholdene som ble tatt opp i Riksrevisjonens brev til departementet 16. desember 2009. Problemstillingen var blant annet om det hadde foreligget kritikkverdige bånd mellom spillutstyrslleverandøren EssNet og enkelte ansatte i Norsk Tipping AS. Rapporten fra Deloitte ble levert Norsk Tipping AS 16. august 2010, og oversendt departementet fra Norsk Tipping AS i brev 10. september 2010. I rapporten punkt 9. *Oppsummering og anbefaling* heter det blant annet:

”Deloitte gjennomgang har vist at det har vært økonomiske relasjoner mellom tre nåværende og tidligere ansatte hos Norsk Tipping og EssNet og selskap som har tilknytning til EssNet.

(...)

Ovennevnte viser at de økonomiske relasjonene er forskjelligartede og med forskjellig opprinnelse. Både på mottaker og betalersiden er forskjellige rettssubjekter involvert. Forholdene fremstår etter Deloitte mening ikke som planmessige handlinger som har hatt til siktemål å skaffe seg selv eller andre en uberettiget

vinning eller opptreden i strid med Norsk Tippings interesser, eller som er ment å skulle medføre skade eller ulempe for Norsk Tipping.

Deloitte mener likevel det kan stilles spørsmål ved enkelte sider av forklaringene. Enkeltstående forhold er ikke fullt ut belyst eller verifisert av tredjepart. På den annen side har det vært en god dialog med de berørte parter som i stor grad synes å ha samarbeidet med Deloitte gjennom granskingen, og disse har fremlagt dokumentasjon og redegjort for forhold som Deloitte ellers ikke nødvendigvis ville fått tilgang til.

Deloitte har foretatt en svært grundig og detaljert gjennomgang av de anskaffelser og avtaler som involverer EssNet og EssNet Interactive. Det er ikke avdekket at ovennevnte økonomiske relasjoner har hatt betydning for valget av EssNet og EssNet Interactive som leverandører eller i forhold til betalinger under avtalene.

Det er således ikke fremkommet opplysninger som skulle tilsi at det er overveiende sannsynlig at det foreligger brudd på strafferettslige regler så som strl. § 275 (utroskap) eller §§ 276 a flg (korrupsjon). Så lenge det foreligger uavklarte forhold eller forhold som ikke er verifisert skriftlig, kan imidlertid dette heller ikke utelukkes. En avklaring av slike forhold vil i så fall kreve at saken etterforskes av påtalemyndigheten som har andre verktøy til rådighet enn Deloitte har som privat gransker.

Etter en totalvurdering vil Deloitte ikke anbefale at saken oversendes påtalemyndigheten. I tillegg til at det ikke foreligger klare indikasjoner på at det foreligger straffbare forhold, vises det til at forholdene ligger langt tilbake i tid. Tidsaspektet fører til at vitnebevis svekkes og andre eventuelle data kan ha gått tapt. Det vises dessuten til at EssNet er avviklet og arkiver ikke tilgjengelige. Deloitte mener derfor at en etterforskning trolig ikke vil tilføre saken noe vesentlig nytt. På grunn av at saken også omhandler rettssubjekter i andre land, vil påtalemyndigheten være henvist til å få bistand fra påtalemyndigheten i andre land, hvilket vil være krevende.

Deloitte mener likevel det er uheldig at sentrale aktører hos Norsk Tipping har eller har hatt økonomiske bindinger til en leverandør eller selskaper/personer knyttet til en slik leverandør, uten at dette er adressert på en behørig og etterprøvbar måte i Norsk Tipping.

Deloitte finner også at Norsk Tipping på de tidspunkt anskaffelsene skjer, ikke har hatt til-

strekkelig fokus på hvilke relasjoner som er akseptable ut fra hensynet til den tillit Norsk Tipping skal ha overfor publikum, leverandører og eier, samt i forhold til betydningen for Norsk Tippings omdømme. Herunder synes det ikke at det på dette tidspunktet tilstrekkelige var utarbeidet retningslinjer eller problematisert i organisasjonen hvilken konsekvens det kan få for Norsk Tipping at ansatte engasjerer seg i selskaper som kan komme i en leverandørgruppeposisjon til Norsk Tipping.

Det synes heller ikke problematisert at det kan ha oppstått bindinger til EssNet og/eller EssNets eiere gjennom samarbeidet til Inter-Game i forbindelse med utenlandengasjementet og i lys av andre diskusjoner om samarbeid og intensjonsavtale. Deloitte vil påpeke forholdet knyttet til overføring av USD 3 millioner til EssNet AS som kritikkverdig. Dette gir uttrykk for en kultur overfor en leverandør som framstår som ikke akseptabel, og som Deloitte vil karakterisere som ukultur.

Når det gjelder forholdet til Future Center Norway AS/Innovation Studios har Deloitte ikke avdekket straffbare forhold, men enkelte forhold knyttet til administrerende direktørs disposisjoner synes ikke å ha dekning i vedtak truffet av styret eller forutsetninger for slike.”

På bakgrunn av rapporten 16. august 2010 fra Deloitte skriver administrasjonen i Norsk Tipping AS følgende i sin redegjørelse til styret 31. august 2010:

”De kritikkverdige forhold som Deloitte peker på i sin rapport av 16. august 2010 kan sees på som et utslag av enkeltpersoners manglende dømmekraft i krysningpunktet mellom selskapets forhold og privat økonomi. Norsk Tipping har (...) iverksatt og i all hovedsak gjennomført en rekke tiltak i de senere år. Administrasjonen finner ikke behov for å iverksette andre generelle og nye tiltak som et resultat av rapporten, men funnene i rapporten vil bli brukt til å forsterke det pågående arbeidet som skal sikre at selskapets virksomhet til enhver tid er i samsvar med god forretningsskikk og i henhold til høye etiske standarder, med stor grad av transparens. Dette betinger at selskapet omgås funnene i rapporten med stor grad av åpenhet.

Administrasjonen har konkludert med at granskningsrapporten ikke gir grunnlag for oppsigelse eller avskjed av ansatt A og ansatt B,

en konklusjon som selskapets eksterne juridiske rådgiver deler.

Deloitte har anbefalt at Norsk Tipping ikke politianmelder de forhold som er omtalt i granskningsrapporten. Norsk Tipping har foretatt en selvstendig vurdering av dette, og deler Deloittes oppfatning på dette punkt. Selskapet hadde imidlertid et møte med Hedmark politidistrikt ved årsskiftet 2009/2010, og varslet at kopi av granskningsrapporten ville bli oversendt til politiet når denne ble ferdigstilt. ”

Styret i Norsk Tipping AS vedtok 31.8.2010 følgende på bakgrunn av redegjørelsen fra administrasjonen og rapporten fra Deloitte:

”Styret er av den oppfatning at det de senere år er gjennomført en rekke forbedringstiltak i interne regleverk og i arbeidet med organisasjonskultur som skal danne et godt grunnlag for at Norsk Tipping skal ledes og drives i henhold til god forretningsskikk og høy etisk standard. Styret ber administrerende direktør sørge for at regelverket jevnlig oppdateres og at det arbeides videre med at dette får en sterk og solid forankring i alle deler av organisasjonen.

Styret er av den oppfatning at det tjener denne saken og de som er berørt at det utvises størst mulig grad av åpenhet rundt de forhold som er belyst i granskingsrapporten. Styret beslutter derfor å gjøre rapporten åpent tilgjengelig, dog på en slik måte at enkelte navn er anonymisert. Den samme åpenhet vil bli praktisert når det gjelder administrasjonens saksframstilling som følger saken.

Granskingsrapporten med styrets vedtak og saksframstilling oversendes selskapets eier Kulturdepartementet.”

3.4 Departementets oppfølging av saken

I sin rapport til Stortinget har Riksrevisjonen reist kritikk og stilt spørsmål ved en rekke forhold knyttet til Norsk Tippings virksomhet. I tillegg stiller Riksrevisjonen spørsmål ved departementets oppfølging av styret i Norsk Tipping. Riksrevisjonens kritikk gjelder blant annet forhold knyttet til den tidligere administrerende direktørs verv, roller og reisefravær, driften av datterselskaper og tilknyttede selskaper, selskapets sponsorvirksomhet og selskapets kjøp av fast eiendom.

I kontroll- og konstitusjonskomiteens høring 3. mai 2010 redegjorde statsråd Anniken Huitfeldt for departementets oppfølging i forhold til dette:

”Vi strukturerer nå styringsdialogen på bakgrunn av Riksrevisjonens kritikk: mer bevisst bruk av generalforsamling. I generalforsamlingen på Hamar i morgen vil jeg fokusere på oppfølgingen av Riksrevisjonens rapport. Jeg vil fokusere på kostnadsnivået i selskapet, den pågående faktainnsamlingen, og også vil jeg forutsette at sponsorstrategien legger forretningsmessige prinsipper til grunn.

Etter anbefaling fra advokatfirmaet Wikborg Rein vil jeg også gjennomføre periodiske møter med styret i selskapet. Det er også nødvendig å tilstrebe økt tydelighet om hva som er regelstyring, hva som er eierstyring, og bidra til økt skriftlighet og mer periodisk dialog med styret.

Jeg ser behovet for at Norsk Tipping kan drifte datterselskaper, men de selskapene som Norsk Tipping eier, skal være nødvendige for å ivareta selskapets formål. Man har nå solgt seg ut fra onTarget. Som styreleder og administrerende direktør redegjorde for i forrigerunde, vil man nå vurdere å selge sitt eierskap i Fabelaktiv. Når det gjelder Buypass-selskapet, vil jeg understreke at de avtalene er inngått på forretningsmessige vilkår, at det er underlagt tilbud og da foregår på forretningsmessige prinsipper.

Vi følger altså kostnadsnivået i selskapet veldig nøye. Konsulentbruken er redusert. Den var på 146 mill. kr i 2008 og er nå redusert til 92 mill. kr for 2009. Vi forventer ytterligere nedgang i år når det gjelder konsulentutgifter.

Jeg legger opp til at mange av Riksrevisjonens merknader knyttet til behovet for ryddighet i styringsdialogen, for skriftlighet og klare retningslinjer vil bli ivaretatt gjennom dette arbeidet. Derfor vil det også være naturlig å komme tilbake til Stortinget på et senere tidspunkt og drøfte noen av de prinsipielle sidene knyttet til eierstyringen av Norsk Tipping, som har vært tema i Riksrevisjonen, og som også er tema i høringen nå i dag.”

Departementet har i sin oppfølging av Riksrevisjonens rapport påsett at Norsk Tipping har gått gjennom de forhold som er påpekt og iverksatt relevante tiltak der dette er ansett nødvendig, jf punkt 3.3 over. I forhold til de punkter i Riksrevisjonens rapport som gjelder departementets eierstyring av Norsk Tipping AS, innhentet departementet en særskilt rapport fra Advokatfirmaet Wikborg Rein som grunnlag for den videre oppfølging. Hovedkonklusjonen i rapporten fra Wikborg Rein er at departementets eierstyring av Norsk

Tipping i perioden 2000 til 2007 er blitt klarere og mer tydelig, og at dette har vært nødvendige tiltak i lys av internasjonaliseringen og kommersialiseringen av spillmarkedet. På bakgrunn av Riksrevisjonens rapport og rapporten fra advokatfirmaet Wikborg Rein har departementet iverksatt følgende tiltak:

1. Pengespilloven foreslås endret slik at departementet får hjemmel til å utpeke en ekstern privat revisor for Norsk Tipping AS.
2. Det er utarbeidet nye samlede interne retningslinjer for eierstyringen av selskaper innenfor departementets ansvarsområde, med særskilt omtale av de enkelte selskaper.
3. Departementet legger opp til tydeligere styring av selskapet gjennom generalforsamlingen, blant annet ved mer vekt på dialog i generalforsamlingsmøtet før eierens konklusjon nedfelles i protokollen. Protokollen fra generalforsamlingen vil være et viktig dokument for departementet i den videre oppfølgingen av selskapet.
4. Det er iverksatt tiltak for å sikre mer strukturert styringsdialog mellom departementet og Norsk Tippings styre gjennom periodiske møter og økt skriftlighet.
5. Departementet følger opp og viderefører de økte krav til styrets oppfølging av selskapets kostnadsnivå som er stilt de senere årene.

Departementet viser til nærmere omtale av forslaget om endring av pengespilloven slik at regnskapsrevisjonen i Norsk Tipping kan utføres av en ekstern privat valgt revisor, jf punkt 4 nedenfor. Dette vil blant annet styrke Riksrevisjonens mulighet til å foreta selvstendig kontroll med departementets forvaltning av selskapet.

3.5 Departementets samlede vurdering

Norsk Tipping AS har gjennomgått store interne utfordringer i forbindelse med de forhold som førte til daværende administrerende direktørs avgang i 2007. Riksrevisjonens påfølgende gjennomgang og kritikk av en rekke forhold i selskapet og departementets selskapsstyring, har ført til iverksettelsen av tydelige tiltak og forbedringer av selskapets og departementets kontroll- og styringssystemer.

Det er departementets vurdering at den særskilte organiseringen av selskapet ivaretar de viktigste målene for selskapets virksomhet. Selskapets spill skaper i liten grad samfunnsmessige problemer, og selskapet har på oppdrag fra Stortinget på en utmerket måte etablert et nyska-

pende og ansvarlig spilltilbud på spilleterminaler til erstatning for gevinstautomatene som bare for få år siden skapte store problemer med spilleavhengighet. Selskapet driver aktiv spillutvikling og har stabilt høy og stigende omsetning, i samsvar med Stortingets og departementets forutsetninger. Selskapet har også fulgt og tilpasset seg den teknologiske utviklingen både i forhold til betalingsformidling og annen spillutvikling, og fremstår i dag som et selskap med høy teknologisk kompetanse.

Kontrollarbeidet med Norsk Tippings virksomhet er av en særlig karakter, blant annet fordi det er forutsatt at eierdepartementet også skal ha regelverksansvar i forhold til den delen av selskapets drift som gjelder utforming og formidling av spilltilbudet. Dette taler for at det sikres en hensiktsmessig balanse mellom kontrolltiltak som gjennomgår de rene forretningsmessige og regnskapstekniske driftspørsmål på den ene siden, og kontrollen av spillformidlingen og departementets forvaltning av selskapet på den annen side. Departementet anser at det vil være en styrke både for selskapet selv, for departementet og for Riksrevisjonens kontroll med selskapet dersom pengespilloven endres slik at regnskapsrevisjon fra en ekstern valgt revisor ligger i bunnen av den løpende kontroll med selskapets virksomhet.

Riksrevisjonens utvidede revisjon har avdekket kritikkverdige forhold ved selskapets drift. Departementet viser her særlig til de forhold som ble tatt opp med departementet av Riksrevisjonen i brev 16. desember 2009. Arbeidet med å følge opp Riksrevisjonens arbeid har ført til en grundig gjennomgang av selskapet interne styrings- og kontrollrutiner, og departementets styring av selskapet. Det er departementets vurdering at de tiltak dette arbeidet har ledet til styrker selskapets og departementets mulighet til å følge opp Stortingets mål og krav for selskapets virksomhet.

4 Revisjon av årsregnskapet i Norsk Tipping AS

4.1 Gjeldende rett

Lov 1992/103 om pengespill § 7 tredje ledd bestemmer at årsregnskapene i Norsk Tipping AS skal revideres av Riksrevisjonen. Etter § 7 andre ledd skal styret i selskapet sende regnskap og årsmelding til departementet til godkjenning.

Lov 2004/21 om Riksrevisjonen slår i § 1 fast at Riksrevisjonen som Stortingets revisjons- og kontrollorgan skal føre tilsyn med at statens inntekter

forvaltes i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger. Etter loven § 9 første ledd skal Riksrevisjonen revidere alle regnskaper avlagt av statlige virksomheter, herunder forvaltningsbedrifter og andre organer eller virksomheter der dette er fastsatt i særlig lov. Etter loven § 9 annet ledd skal Riksrevisjonen kontrollere forvaltningen av statens interesser i selskaper m.m. (selskapskontroll). Etter loven § 9 tredje ledd skal Riksrevisjonen gjennomføre systematiske undersøkelser av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra Stortingets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon).

Riksrevisjonen har etter dette en todelt oppgave i forhold til Norsk Tipping AS. Den skal foreta selskapskontroll og forvaltningsrevisjon av Norsk Tipping AS, som Stortingets revisjons- og kontrollorgan. I tillegg skal Riksrevisjonen foreta revisjon av regnskapet til Norsk Tipping AS.

4.2 Høringsbrevets forslag

I høringsbrevet av 20. september 2010 foreslår departementet at dagens ordning med Riksrevisjonen som regnskapsrevisor endres slik at årsregnskapene fra Norsk Tipping AS revideres av en revisor som velges av departementet. Det er i forslaget lagt til grunn at en regnskapsrevisjon løst fra Riksrevisjonen vil styrke selskapets dialog med revisor om regnskapsføringen. Samtidig forutsettes det at en ekstern valgt revisor, vil styrke Riksrevisjonens muligheter til å forta en selvstendig kontroll av Kulturdepartementets forvaltning av selskapet.

4.3 Høringsinstansenes syn

Forslaget til lovendring ble sendt til Norsk Tipping AS, Riksrevisjonen og Finansdepartementet. Alle de tre instansene har avgitt høringssvar.

Norsk Tipping AS stiller seg positiv til forslaget og peker på betydningen av selskapets behov for dialog med regnskapsrevisor. Selskapet anser det naturlig at Riksrevisjonen i rollen som Stortingets kontrollorgan vil være forsiktig med å gi regnskapsmessige råd. Selskapet understreker også at en ordning med en ekstern revisor, vil gi ytterligere en kontrollinstans med spisskompetanse innenfor sine områder som vil føre kontroll med Norsk Tippings virksomhet. Norsk Tipping AS stiller seg positiv til at en endring i samsvar med forslaget trer i kraft allerede med virkning for regnskapsåret 2011.

Finansdepartementet er positiv til forslaget, og tilrår at det med jevne mellomrom foretas et skifte

av revisor, samt at revisors oppgaver begrenses til ordinær revisjon, og ikke andre oppgaver av rådgivningsmessig karakter. Dette for å sikre en mest mulig uholdt og uavhengig vurdering av selskapets regnskap.

Riksrevisjonen går i mot forslaget. Hovedbegrunnelsen er at forslaget etter Riksrevisjonens oppfatning vil innebære "en betydelig svekket demokratisk kontroll av de midler som Norsk Tipping AS er satt til å forvalte på vegne av fellesskapet". Det er også Riksrevisjonens vurdering at de to revisjons- og kontrolloppgavene til Riksrevisjonen "utfyller hverandre og derved gir en bedre og mer effektiv kontroll".

Det pekes videre på at Norsk Tipping AS er et særlovsselskap og at selskapet gjennom rasjonell drift skal "tilrettelegge for at mest mulig av overskuddet fordeles til samfunnsnyttige formål". Riksrevisjonen viser også til at "andre statlige særlovsselskap med sektorpolitiske oppgaver, blant annet Husbanken og Statens lånekasse for utdanning, revideres av Riksrevisjonen."

Samtidig vises det til at selskapets "særlige samfunnsmessige stilling" begrunner valget av Riksrevisjonen som revisor, jf. Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) hvor det fremgår at organiseringen av pengespill i Norge "skjer i betryggende former under full offentlig kontroll og innsyn innenfor et fastsatt regelverk." Og at dette "er ytterligere understreket ved at Norsk Tipping som eneste statlige [aksje] selskap har Riksrevisjonen som revisor".

Riksrevisjonen understreker også at regnskapsrevisjonen følger internasjonale standarder og anerkjente prinsipper for god revisjonsskikk, og at det i dette også ligger et ansvar for Riksrevisjonen til "å gi løpende veiledning og tilbakemeldinger til selskapet ved gjennomføringen av revisjonen". Videre understrekes det at Riksrevisjonen tar sikte på å innføre nye standarder som skal "sikre at offentlig revisjon i tillegg til sine særlige oppgaver som offentlig kontrollør skal utøve revisjon tilsvarende en ekstern privat revisor".

Avslutningsvis peker Riksrevisjonen på at dens revisjon er "omfattet av offentleglova", og at dette sikrer "nødvendig transparens og åpenhet rundt driften av Norsk Tipping AS og dets ivaretagelse av de betydelige midler og samfunnsansvar selskapet er gitt".

4.4 Departementets vurdering

Lovforslaget innebærer en oppdeling av kontrolloppgavene, slik at Riksrevisjonen forestår selskaps- og forvaltningskontrollen med Norsk Tipping AS, mens en valgt ekstern revisor forestår

den løpende revisjonen av selskapets regnskaper. Dette etablerer etter departementets vurdering en bedre tilsyns- og revisjonsordning for Norsk Tipping AS enn den gjeldende. Som det framgikk av departementets høringsbrev 29.9.2010 deles denne vurderingen også av Advokatfirmaet Wikborg Rein som under punkt 7.3 i sin rapport 11. januar 2010 til departementet blant annet uttalte følgende:

”Riksrevisjonen har hatt den ordinære regnskapsrevisjon av Norsk Tipping. Selskapet har ikke hatt andre ordinære regnskapsrevisorer. Riksrevisjonen har derfor en todelt oppgave overfor selskapet, ved å ha ansvar både for selskapets regnskapsrevisjon og for statens selskapsrevisjon. De to formene for revisjon har ulike formål, men begge er viktige instrumenter for å føre kontroll med virksomheten. Ikke minst har behovet for selvstendig regnskapsrevisjon vokst ved at Norsk Tippings virksomhet har vokst i omfang og art, og i dag omfatter mange vanskelige transaksjoner både i drift og i forhold til datterselskaper. Dette er synliggjort i Riksrevisjonens utvidete revisjon av Norsk Tipping. Vi understreker at vi ikke har vurdert de konkrete funnene i denne. Våre merknader i denne sammenheng gjelder kun de premisser for/krav til eierstyring som synes lagt til grunn av Riksrevisjonen.

Ved at de to formene for revisjon skal utføres av en og samme instans, kan egenartene til hver av de to revisjonsformene bli svekket. Det vil kunne bety at selskapets regnskapsrevisjon og statens selskapsrevisjon blir mindre effektive kontrollinstrumenter enn hva tilfellet kunne vært dersom selskapet hadde fått en egen revisor, slik at Riksrevisjonen kunne konsentrere sin gjennomgang om selskapsrevisjon. I tillegg er det også krevende for departementet som eier å forholde seg til en revisjonsinstans som kan gi ulike signaler i ulike sammenhenger. Riksrevisjonen har som Norsk Tippings regnskapsrevisor godkjent regnskapene i selskapet i hele perioden 2000 til 2007. Men i kraft av sin konstitusjonelle funksjon har Riksrevisjonen i ettertid, gjennom sin utvidete revisjon, likevel funnet flere kritikkverdige forhold i selskapets virksomhet i perioden 2000 til 2007.

På denne bakgrunn kan det stilles spørsmål ved om Riksrevisjonen fortsatt bør ha ansvar både for selskapets regnskapsrevisjon i tillegg til å være selskapsrevisor for statens eierinteresser, eller om de to formene for revisjon bør

splittes på to ulike instanser, med en revisor som har den ordinære og løpende regnskapsrevisjon og Riksrevisjonen med ansvar for statens selskapsrevisjon.”

Et hovedargument fra Riksrevisjonens mot den foreslåtte endringen er at den vil ”svekke den offentlige kontroll av forvaltningen av fellesskapets midler” og at selskapets særlige samfunnsmessig stilling begrunner at Riksrevisjonen bør inneha rollen som revisor av selskapets regnskaper. Departementet kan ikke se at forslaget innebærer en begrensning av kontrollen med selskapet. Gjennom Riksrevisjonens selskaps- og forvaltningskontroll vil Riksrevisjonen fortsatt ha mulighet til kontroll av Norsk Tipping AS. Forskjellen vil være at den ordinære regnskapsrevisjonen forestas av en ekstern revisor, slik at Riksrevisjonens kontroll av selskapet kan bygge på en ekstern kontroll av regnskapsføringen. Departementet anser dette som en styrkning av kontrollen med Norsk Tipping AS.

En slik vurdering ble også lagt til grunn av Finansdepartementet i Ot.prp.nr 58 (2008-2009) under punkt 5.4.1, hvor problemstillingen var hvorvidt Riksrevisjonen burde få ansvaret for å revidere regnskapene til Norges Bank:

”Hvis det er Riksrevisjonen som har revidert disse regnskapene, vil den i så fall måtte vurdere Finansdepartementets forvaltning på bakgrunn av regnskaper den selv har revidert. En ekstern, valgt revisor i Norges Bank vil derfor styrke Riksrevisjonens muligheter til å foreta en selvstendig kontroll av Finansdepartementets forvaltning. Ut fra en slik betraktning valgte Stortinget i 2007 å overføre revisjonsoppdraget for Folketrygdfondet og Statens pensjonsfond - Norge fra Riksrevisjonen til en ekstern revisor valgt av Finansdepartementet, jf. lov om Folketrygdfondet § 13 og Innst. O. nr. 77 (2006-2007) side 1-2.”

Det er også grunn til å understreke at revisors årlige revisjonsberetning vil bli offentlig i forbindelse med departementets godkjenning av regnskapene i Norsk Tipping. I tillegg vil resultatet av Riksrevisjonens selskaps- og forvaltningskontroll fremlegges for Stortinget. Dette ivaretar behovet for åpenhet og transparens rundt kontrollen av Norsk Tipping.

Riksrevisjonen peker på at revisjonsansvaret for andre statlige virksomheter som Husbanken og Statens lånekasse for utdanning ble lagt til Riksrevisjonen i forbindelse med vedtakelsen av

riksrevisjonsloven i 2004. Departementet viser til at Husbanken og Lånekassen er statlige forvaltningsorgan, ikke selvstendige aksjeselskap. Disse organene skal dermed ikke foreta de samme selvstendige forretningsmessige vurderinger knyttet til sin drift, slik tilfellet er for Norsk Tipping AS. Departementet tror det vil være positivt både for Norsk Tippings drift og for kontrollen med selskapet at regnskapsrevisor har bred og fortløpende erfaring med hvordan regnskapslovgivningen praktiseres i forhold til næringsdrivende aksjeselskaper. Ved at en ekstern revisor reviderer regnskapene sikres også bedre og raskere kommunikasjon og veiledning mellom revisor og selskap enn hva tilfellet er når revisor også opptrer som den offentlige kontrollør i forhold til selskaps- og forvaltningskontrollen.

Riksrevisjonen har påpekt at betydningen av den offentlige kontroll med pengespill ble understreket i Ot.prp. nr 44 (2002-2003) side 11 hvor det blant annet fremgår at: "Kanaliserings av spillelyst gjennom offentlig selskap er blitt ansett som den mest tjenelige organiseringen av pengespill, fordi det skjer i betryggende former under full offentlig kontroll og innsyn innenfor et fastsatt regelverk (...) Dette er ytterligere understreket ved at Norsk Tipping som eneste statlige selskap har Riksrevisjonen som revisor". Departementet viser i den forbindelse til Stortingets behandling av Riksrevisjonens Dokument 3:14 (2008-2009), hvor hensiktsmessigheten ved dagens revisjonsordning ble drøftet av kontroll- og konstitusjonskomiteen. I Innstilling 340 S (2009-2010) punkt 4 heter det blant annet:

"K o m i t e e n viser til at Riksrevisjonen som Stortingets revisjons- og kontrollorgan skal føre tilsyn med at Stortingets vedtak og forutsetninger følges, jf. riksrevisjonsloven § 1. K o m i t e e n viser videre til at Riksrevisjonen foretar regnskapsrevisjon av Norsk Tipping, jf. pengespilloven § 7. Dette innebærer at Riksrevisjonen både har ansvaret for selskapets bedriftsregnskap og forvaltningsrevisjon for å kontrollere at Norsk Tippings midler og verdier blir brukt og forvaltet på en økonomisk forsvarlig måte, og i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger. K o m i t e e n viser til at flere som deltok i komiteens høring enten var kritiske til at Riksrevisjonen er selskapsrevisor for Norsk Tipping eller var positive til at Norsk Tipping får en ny selskapsrevisor.

(...)

K o m i t e e n s flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener

generelt at Riksrevisjonen har svært god kompetanse til å foreta regnskapsrevisjon av Norsk Tipping. Likevel vil flertallet påpeke at det kan være fornuftig å bytte revisor med jevne mellomrom. Flertallet har merket seg at andre statlige eide selskaper som helseforetakene, Innovasjon Norge, NRK osv. revideres av ekstern revisor og at det dermed ikke er saklige argumenter for at Norsk Tipping forblir det eneste statlige foretaket som har Riksrevisjonen som revisor. Flertallet mener styrken med ekstern revisjon først og fremst handler om raskere og mer hensiktsmessig håndtering av eventuelle feil slik at disse raskt kan rettes opp, noe som gjør revisor til et sentralt og nyttig kontrollredskap. Flertallet ser at Riksrevisjonen, som forholder seg til Stortinget, derimot ikke kan gi slike anvisninger.

Flertallet mener imidlertid ut ifra et prinsipielt ståsted at en ordning der departementet kan støtte seg til en ekstern revisor i sin eierstyring vil gi den sterkeste tilsynsordningen. Flertallet vil understreke at Riksrevisjonen i henhold til lov om Riksrevisjonen vil ha ansvaret for å kontrollere statens interesser i selskapet og at Stortinget dermed er sikret fullt innsyn i måten departementet forvalter sitt eierskap i Norsk Tipping på. Flertallet ber på denne bakgrunn departementet vurdere om regnskapsrevisjonen av Norsk Tipping i fremtiden kan foretas av ekstern revisor."

Etter aksjeloven er det generalforsamlingen som velger revisor, jf aksjelovens § 7-1 første ledd. Denne bestemmelsen bygger på det selskapsrettslige prinsippet at det organ som har ansvaret for å fastsette og godkjenne et regnskap også må ha ansvar for å oppnevne og eventuelt bytte revisor. Norsk Tipping AS er ikke underlagt aksjelovens bestemmelser, men etter pengespilloven § 7 annet ledd skal styret i Norsk Tipping AS sende regnskap og årsmelding til departementet til godkjenning. Ved at departementet velger revisor får Norsk Tipping AS en revisjonsordning som tilsvarende hovedprinsippene i aksjelovgivningen. Endringen er også i samsvar med vanlig praksis hva gjelder særlovselskaper mv., jf Ot.prp. nr. 49 (2006-2007) side 11.

Finansdepartementet uttaler i sin høringsuttalelse at revisors oppgave bør begrenses til ordinær revisjon, slik at regnskapsrevisor ikke også har andre oppgaver av rådgivningsmessig karakter. Kulturdepartementet er enig i denne vurde-

ring så lenge det er tale om rådgivningsoppdrag ut over det ordinære revisoroppdraget. Revisors uavhengighet overfor selskapet sikres ved at det er departementet som velger selskapets revisor, jf også Ot.prp. nr. 49 (2006-2007) side 11. Departementet er også enig i at det bør foretas et skifte av revisor med jevne mellomrom, men uten at dette tidfestes i bestemmelsen.

5 Fordeling av overskudd fra Norsk Tipping AS' spillterminaler i bingohaller

5.1 Gjeldende rett

5.1.1 Dagens regler for fordeling av Norsk Tippings overskudd

Reglene for fordeling av overskuddet fra Norsk Tippings spillvirksomhet er fastsatt i pengespilloven § 10. Hovedregelen er at overskuddet fra Norsk Tipping skal fordeles til idrett, kultur og samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner etter en nærmere angitt fordelingsnøkkel (tippenøkkelen). I tillegg kan hver enkelt spiller beslutte at deler av innsatsen skal overføres direkte til et nærmere angitt lokalt lag eller forening, gjennom den såkalte grasrotandelen.

Størrelsen på de årlige overskuddene fra Norsk Tipping fastsettes av departementet ved godkjenning av selskapets årsregnskap. Den andel av overskuddet som tilfaller idretten overføres etter vedtak ved kongelig resolusjon. Den andel som tilfaller kulturformål fordeles med 2/3 gjennom statsbudsjettet og 1/3 gjennom vedtak ved kongelig resolusjon. Andelen til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner fordeles gjennom Lotteritilsynet etter regler fastsatt i forskrift.

I 2010 ble det fordelt 3425 millioner kroner fra Norsk Tippings virksomhet i 2009. Av dette gikk 1558,4 millioner kroner til idrettsformål, 1250,1 millioner kroner til kulturformål og 616,5 millioner kroner til samfunnsnyttige og humanitære formål. I tillegg ble det i 2009 fordelt ca. 211 millioner kroner gjennom grasrotordningen. I 2010 er det forventet at fordelingen gjennom grasrotandelen vil utgjøre ca. 250 millioner kroner.

5.1.2 Dagens regler for bingo

Spilltilbudet i bingolokaler avholdes etter tillatelse fra Lotteritilsynet. Reglene for slike spill er fastsatt i forskrift 2004/1528 om bingo, med hjemmel i lov 1995/11 om lotterier. De fleste bingolokalene drives av private næringsdrivende, på det vilkår at en

nærmere angitt del av overskuddet fra de ulike spill skal tilfalle lokale lag og foreninger. Visse bingolokaler drives direkte av frivillige lag og foreninger. Det er totalt ca 200 bingolokaler i Norge som drives av private næringsdrivende. Ca 2400 lokale lag og foreninger får overskudd fra denne bingovirksomheten.

De mest sentrale spillene i bingohaller de senere år har vært såkalt hovedspill (tradisjonell bingo), bingoautomater og databingo. I 2009 omsatte bingolokalene for 5129 millioner kroner gjennom disse spillene. Omsetningen etter fradrag for utbetalte gevinster var 1325 millioner kroner. Omsetningen fra hovedspillet var i 2009 305 millioner kroner etter fradrag for gevinster, mens tilsvarende omsetning fra bingoautomater og databingo var henholdsvis 766 og 254 millioner kroner. Av dette overskuddet gikk 974 millioner til de private næringsdrivene for dekning av kostnader og 351 millioner kroner til frivillige lag og foreninger.

Fra 1. april 2010 ble det forbudt å oppstille bingoautomater. Årsaken var økende rapporter om problematisk spilladferd knyttet til dette spilltilbudet. Med virkning fra 2011 er det også fastsatt visse endringer for de øvrige spillene i bingohaller. Blant annet er gevinstgrensene for det tradisjonelle hovedspillet utvidet, mens kravene til databingo er strammet inn for å forebygge spillproblemer knyttet til dette spilltilbudet. Samtidig er det fra 2011 åpnet for at Norsk Tipping kan tilby en ny type terminalspill i bingolokaler.

5.2 Høringsbrevets forslag

I høringsbrev 9. juli 2009 ble det foreslått at det gis hjemmel for at overskudd fra Norsk Tippings terminalspill i bingohaller kan fordeles direkte til bingøentreprenører og til de samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som mottar overskudd fra de ordinære bingospillene. Etter forslaget skal overskuddet fra Norsk Tippings drift av terminalspill i bingohaller kunne fordeles til de lag og organisasjoner som innehar tillatelse til å tilby bingospill i bingohallen. Fordelingen skal kunne skje gjennom den driftsoperatør som er ansvarlig for driften i bingohallen, slik at denne fordeler overskuddet av den samlede driften videre. Målsettingen med forslaget er å sikre at overskuddet fra Norsk Tippings nye terminaler i bingohaller kan gå tilbake til de lag og foreninger som får redusert sine inntekter som følge av at bingoautomatene nå er forbudt og databingospillene er regulert strengere.

Tabell 5.1 Omsetning fra bingo haller med næringsdrivende operatør 2005-2009 (mill. kroner)

	Brutto omsetning	Omsetning etter utbetalte gevinster	Hovedspill		Bingo-automater		Databingo		Total til drift	Totalt til organisasjoner
			Drift	Org	Drift	Org	Drift	Org		
2005	1 732	463	241	28	80	33	55	23	377	85
2006	1 891	559	242	46	126	53	63	27	432	127
2007	2 629	856	285	52	271	116	91	39	649	207
2008	3 950	1 199	278	53	458	197	148	63	886	313
2009	5 129	1 325	255	50	540	226	179	75	974	351

Et av hovedformålene med bingoforskriften som ble vedtatt i 2004 var å styrke det tradisjonelle hovedspillet i bingo samt sikre at bingospillene avholdes innenfor godt regulerte og samfunnsmessige forsvarlige rammer. Den samlede omsetningsutviklingen i bingo haller i perioden 2001-2009 viser en moderat økning i omsetningen frem til 2007. Etter forbudet mot gevinstautomater ble innført 1. juli 2007 har imidlertid omsetningen knyttet til bingo økt betydelig. Hoveddelen av denne økningen kommer fra driften av bingoautomater.

Selv om målsettingen har vært å utvikle det tradisjonelle hovedspillet i bingo haller til en mer sentral del av det økonomiske grunnlaget for bingo driften, viser altså utviklingen de senere årene at dette ikke har skjedd. Den samlede omsetningen i bingo haller utgjorde i 2005 1,7 mrd kroner, men var i 2009 økt til 5,1 mrd. Overskuddet etter utbetalte gevinster steg i samme periode fra 0,46 mrd kroner til 1,32 mrd kroner. Fra 2005 til 2009 falt imidlertid den andel av overskuddet som kom fra hovedspillet fra 58 % til 23 %. Samtidig steg bingoautomatens andel av det samlede overskuddet fra 30 % i 2005 til 57 % i 2009.

Den økonomiske utviklingen i bingo driften de siste to årene har imidlertid samlet sett gitt større overskudd til de driftsansvarlige operatører og til de enkelte lag og organisasjoner. De siste tilgjengelige tall for overføring fra bingoene til lag og foreninger er fra 2009 og viser at det samlede beløp som ble overført til lag og foreninger var 351 millioner kroner. Tilsvarende tall i 2005 var 85 millioner kroner og i 2006 127 millioner kroner.

Målsettingen med høringsforslaget var å bidra til å sikre grunnlaget for driften i de bingo lokaler som tilbyr tradisjonell bingo drift, hvor hovedvekten av spilltilbudet er basert på det tradisjonelle hovedspillet. Dette er bakgrunnen for forslaget

om at inntektene fra Norsk Tippings nye bingo terminaler skal kunne gi bingo hallene inntekter som kan støtte opp om den øvrige driften i lokalet og samtidig gi overskudd til de lag og foreninger som bingo lokalet spiller til inntekt for. En målsetting med forslaget har vært å bidra til at den forventede nedgangen i inntektene til lag og foreninger fra bingo drift stabiliseres på om lag samme nivå som i 2006, samtidig som Norsk Tipping får dekt sine kostnader til drift og investeringer.

5.3 Høringsinstansenes syn

Et flertall av høringsinstanser støtter forslaget om at overskuddet fra Norsk Tippings terminaler i bingo lokaler skal kunne fordeles til de lag og organisasjoner som mottar overskudd fra bingo driften.

Norges Bingo- og Lotteriforbundet, som er den største gruppen med private næringsdrivende driftsoperatører, uttaler:

”NBLF støtter forslaget om at fordelingen av inntektene fra Norsk Tippings bingoautomater skal utbetales til bingoentreprenørene, som fordeler andelen til de spillende foreninger sammen med overskuddet fra den samlede driften i lokalet.

Vi støtter forslaget om at det vesentligste av overskuddet fra Norsk Tippings bingoautomater skal gå til entreprenøren og foreningene, og foreslår at overskuddet fordeles med 30 % til formål, minimum 50 % til bingoentreprenøren og maksimum 20 % til Norsk Tipping.

Forbundet kan ikke støtte forslaget om at omsetningen i automatene skal tilbakeføres til 2006-nivå.”

Bingooperatørselskapet *Egil Hesland AS* (som opplyser at de driver 19 bingo haller som gir over-

skudd til sammen 810 lokale lag og foreninger), støtter forslaget og understreker at hvis "overskuddet fra bingoautomatene skal gå inn i tippenøkkelen, vil 50 %, dvs. ca 400 formål som spiller hos oss i dag, miste disse inntektene og dette vil mildt sagt være en utfordring for disse formålene".

Rusfeltets samarbeidsorganisasjon Actis uttaler at de kan støtte en særbehandling av de organisasjoner som nå mister bingoautomater og i stedet får inn bingoterminaler fra Norsk Tipping, men mener dette må være en overgangsløsning.

En annen gruppe organisasjoner på rusfeltet, herunder Juvente og IOGT, støtter forslaget i en felles uttalelse, og stiller seg positive til at bingoautomatene erstattes av spilltilbud fra Norsk Tipping, fordi dette vil føre til en mer forsvarlig drift i bingolokalene.

Norges Skiforbund støtter også forslaget, mens *Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite* uttaler:

"NIF finner det prinsipielt problematisk å fra-vike prinsippet om at overskudd fra Norsk Tippings spill skal fordeles utenom den lovfestede fordelingsnøkkelen for spillemidlene. Idrettsforbundet ønsker derfor at overskuddet fra terminalene i bingohaller inngår som en del av Norsk Tippings samlede overskudd og fordeles gjennom de vedtatte og vel etablerte fordelingsmekanismenes som eksisterer."

En gruppe 10 humanitære organisasjoner (*De 10H*) støtter ikke forslaget "fordi det vil føre til en uheldig reduksjon av formålsmidler til de lag og organisasjoner som i dag er en del av tippenøkkelen". 10H mener departementet bør finne andre måter å kompensere bingoentreprenørene på, enn å bruke overskuddet fra Norsk Tippings spillterminaler.

5.4 Departementets vurdering

Departementet mener at bingo bør opprettholdes som spilltilbud i Norge. Dette var også forutsetningene i Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) punkt 4.7 hvor lagt til grunn at det var ønskelig:

"å ivareta bingo som spillform, blant annet ut fra hensynet til de mange små og lokale organisasjoner som mottar slike spillinntekter. I forbindelse med den pågående revisjonen av reglene for bingo tar departementet sikte på at det åpnes for en utvikling og rasjonalisering av de tradisjonelle hovedspillene."

Bingohallene har en viktig funksjon for mange som sosial møteplass, og er samtidig de mest rendyrkede pengespilllokaler her i landet. Sammenlignet med internasjonal kasinodrift framstår likevel spillene i bingohaller som moderate pengespill, blant annet fordi spillernes mulighet til å satse store beløp på raske spill er begrenset. Forbudet mot bingoautomater fra 1. april 2010 og de nye og strengere krav til databingospillene, vil sikre at spilltilbudet i bingolokaler også i framtiden vil skje innenfor en ansvarlig ramme og i samsvar med prinsippene for norsk pengespillpolitikk. Dette er viktig også for de over 2000 lag og foreninger som mottar overskudd fra bingodriften, og som ikke omfattes av overskuddsfordelingen gjennom tippenøkkelen.

Den sentrale problemstillingen i forbindelse med lovendringsforslaget er om overskuddet fra Norsk Tippings nye terminaler i bingolokaler skal gå inn i tippenøkkelen eller om overskuddet skal fordeles tilbake til de organisasjoner som mottar overskuddet fra driften i de enkelte bingolokaler.

Etableringen av spillterminaler i bingohaller vil komme i tillegg til den ordinære terminalvirksomheten til Norsk Tipping. Bingoterminalene vil inneholde egne spill utformet særskilt for bingohaller og vil ikke stå oppstilt i de samme lokaler som de ordinære terminalene. En slik etablering av terminalvirksomhet i bingohaller vil ikke endre forutsetningene for vedtakelsen av den nye tippenøkkelen som ble vedtatt i 2003 etter forslag i Ot.prp. nr. 44 (2002-2003).

I 2011 legger departementet opp til at fordelingen fra Norsk Tipping via tippenøkkelen utgjør til sammen 3 425 millioner kroner, jf. Prp. 1 S (2010-2011). Norsk Tippings inntektsprognoser tilsier at de om lag 2500 ordinære spillterminalene som ikke står oppstilt i bingolokaler vil kunne gi et bidrag til fordelingen gjennom tippenøkkelen på opp mot 200 millioner kroner i spilleåret 2011. For de nye bingoterminalene er det ventet at det overskuddet som kan tilføres de lokale lag og foreninger etter at Norsk Tippings investerings- og driftskostnader og de enkelte lokalinnhaveres godtgjørelse er dekket inn, vil utgjøre opp mot 50 millioner kroner i oppstartsårene.

Dette betyr at overskuddet fra bingoterminalene i oppstartsfasen vil ha begrenset betydning sett i forhold til det samlede beløp som fordeles gjennom tippenøkkelen. Dersom bingoterminaloverskuddet fordeles tilbake til bingodriften vil imidlertid overskuddet være et viktig bidrag for å nå målsettingen om at det samlede overskudd fra bingolokalene skal ligge på om lag samme nivå som i 2006.

Departementet har forståelse for at de frivillige lag og foreninger som mottar overskudd gjennom tippenøkkelen, er opptatt av at flest mulig av Norsk Tippings spillinntekter inngår i inntektsgrunnlaget for tippenøkkelfordelingen. I en overgangsfase, fram til den videre inntektsutviklingen i bingo lokaler er nærmere klarlagt, anser imidlertid departementet at det er nødvendig at overskuddet fra Norsk Tippings terminaler i bingo haller i det vesentligste tilbakeføres til bingo lokalene og til de lag og foreninger som i dag mottar overskuddet fra denne spillvirksomheten.

Det er forutsatt at Norsk Tippings drifts- og investeringskostnader ved bingo terminaldriften skal dekkes inn før overskuddene til bingo aktørene kan fastsettes. Siden investeringskostnadene vil være størst i de første driftsårene vil Norsk Tippings andel av overskuddet være størst i denne perioden. Departementet legger opp til at regler om den nærmere fordeling av overskuddet fastsettes i særskilt forskrift. Dette vil gi mulighet til å justere Norsk Tippings andel av overskuddet når de største investeringskostnadene er dekket inn.

Norsk Tipping anslår at omlag 40 % av overskuddet fra bingo terminaldriften vil gå til dekning av drift og investeringer i de første driftsårene. De resterende 60 % av overskuddet vil kunne fordeles mellom bingo entreprenørene og de lokale lag og foreninger. Den andel som tilfaller bingo operatørene vil være en godtgjørelse for Norsk Tippings adgang til bingo lokalene. Norsk Tipping AS vil beregne overskuddet fra driften særskilt for hvert bingo lokale, slik at bingo operatørene vil motta sin andel av overskuddet fra omsetningen i det enkelte lokalet. Det resterende overskuddet vil bli fordelt mellom de ulike lag og foreninger som mottar overskudd fra bingo driften i det enkelte lokalet. Departementet legger opp til at fordelingen de første årene fordeles med 40 % til Norsk Tipping, 35 % til bingo entreprenørene og 25 % til de private lag og foreninger. En slik fordeling vil ta hensyn til bingo entreprenørenes særlige driftssituasjon i overgangsfasen. Ved at overskuddsandelene fastsettes særskilt i forskrift, vil denne fordelingen kunne endres etter oppstartsfasen, når utviklingen av overskudd og kostnader er nærmere kjent.

Departementet legger opp til at det foretas en gjennomgang av de samlede inntektene til lag og foreninger fra bingo drift etter inntektsåret 2012. Forutsatt at overskuddet til lag og foreninger i 2012 overskrider nivået i 2006 eller mer, legger departementet opp til at en økt andel av overskuddet fra bingo terminalene kan fases inn på tippenøkkelen, slik at samlede inntekter til lag og fore-

ninger tilsvarer nivået i 2006 (127 mill kr). Fra det tidspunkt inntektene fra hovedspill og data-bingo alene gir inntekter til lag og foreninger tilsvarende nivået i 2006, legger departementet opp til at overskuddet fra Norsk Tipping AS' gevinstterminaler i sin helhet skal fordeles over tippenøkkelen.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er ventet at overskuddet fra Norsk Tippings bingo terminaler i oppstartsfasen ikke vil overstige 100 millioner kroner, etter fradrag av ca 40 % til dekning av drifts- og investeringskostnader. Av det gjenværende overskuddsbeløpet er det lagt opp til at de bingo operatører som inngår avtale med Norsk Tipping om oppstilling av bingo terminaler mottar 35 % som godtgjørelse fra Norsk Tipping for å stille deler av sitt lokale til disposisjon. Dette betyr at den foreslåtte hjemmel for å tilbakeføre overskuddet fra bingo terminalene til de frivillige lag og foreninger som mottar overskudd fra den øvrige bingo driften, i oppstartsfasen ventelige vil utgjøre opp mot 50 millioner kroner pr år. Den foreslåtte regelen vil føre til en tilsvarende svekkelse av inntektsgrunnlaget for tippenøkkelen.

Det er for øvrig ikke ventet at forslagene vil ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser

7 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til § 7 tredje ledd

En ekstern revisor skal forestå den ordinære regnskapsrevisjon. Endringen innebærer at tilsyns- og revisjonsoppgaven deles mellom Riksrevisjonen og en revisor valgt av departementet. Riksrevisjonen innehar den revisjons- og kontrollfunksjon som følger av riksrevisjonsloven.

Det er departementet som har ansvaret for å godkjenne regnskap og årsmelding. At departementet også har ansvar for valg av revisor, svarer med prinsippet i aksjeloven om at generalforsamlingen velger revisor. Det forutsettes at den til en hver tid valgte revisor ikke kan påta seg andre rådgivningsoppgaver for selskapet, så lenge avtalen om regnskapsrevisjon løper.

Departementets valg av revisor vil skje etter innstilling fra styret i selskapet.

Til § 10 nytt annet ledd

Overskuddet fra bingoterminalene beregnes særskilt for hvert bingolokale, slik at operatørene og de lag og foreninger som mottar overskudd, vil motta sin andel av overskuddet fra omsetningen i det enkelte lokalet.

Fordelingen av overskuddet fra bingoterminaler skjer mellom Norsk Tipping AS, bingooperatøren i det lokalet hvor terminalen er oppstilt og de lag og foreninger som mottar overskuddet fra bingodriften i dette lokalet. Overskuddet for de ulike parter vil angis i prosentsatser som fastsettes i forskrift etter annet ledd annet punktum. Dersom de

økonomiske forutsetningene for den fastsatte fordelingen blir vesentlig endret, vil fordelingen kunne endres ved nytt forskriftsvedtak, etter at de berørte parter er hørt.

Kulturdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i pengespilloven (ny revisorordning for Norsk Tipping AS og fordeling av overskudd fra bingoterminaler).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i pengespilloven (ny revisorordning for Norsk Tipping AS og fordeling av overskudd fra bingoterminaler) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i pengespilloven (ny revisorordning for Norsk Tipping AS og fordeling av overskudd fra bingoterminaler)

I

I lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v. gjøres følgende endringer:

§ 7 tredje ledd skal lyde:

Selskapets regnskap revideres av en revisor som velges av departementet.

§ 10 nytt annet ledd skal lyde:

Overskuddet fra de utbetalingsautomater som kun er tillatt oppstilt i bingohaller (bingoterminaler), kan fordeles direkte til lag og organisasjoner

som mottar overskuddet fra de øvrige bingospill i bingohallen. Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere regler for slik fordeling.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen fastsetter.
